

ANA TEMA¹

AIHM / AB

AIHM'nin AB Hukukuna İlişkin Emsal Kararları

(Son güncelleme: 31.08.2024)

Giriş

Bu ana tema kapsamında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AIHM) Avrupa Birliği hukukuna yönelik yaklaşımını şekillendirdiği emsal kararlar, konusuna göre sınıflandırılmıştır. Amacı, içtihatla belirlenen temel unsurlar ve ana ilkeler hakkında genel bir bakış sunmaktır.

AB Üye Devletlerinin Sorumluluğu

- *X ve X/Federal Almanya Cumhuriyeti*, Komisyon kararı, 1958: Bir Devletin yaptığı yeni bir uluslararası anlaşma (burada 1954 Paris Anlaşmaları) nedeniyle Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin ihlal edilmesi durumunda Devletin sorumluluğu.
- *Tete/Fransa*, Komisyon kararı, 1987: Yetkilerin Avrupa Topluluklarına devredilmesi, Devletin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğunu etkilemez.
- *Cantoni/Fransa* [BD], 1996: Bir iç hukuk hükmünün kelimesi kelimesine bir Topluluk Yönergesine dayanması durumunda Devletin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğu.
- *Matthews/Birleşik Krallık* [BD], 1999: Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) geçerlilik denetiminin kapsamı dışında kalan birincil hukuk uygulamalarından kaynaklanan sonuçlar nedeniyle Devletin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğu. Yetkilerin uluslararası kuruluşlara devredildiği durumlarda, Sözleşme kapsamındaki hakların güvence altında tutulması gerekir.
- *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi/İrlanda* [BD], 2005: İkincil mevzuatın uygulanmasından doğan sonuçlar nedeniyle Devletin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğu.
- *Boivin/Avrupa Konseyi üyesi 34 Devlet* (k.k.), 2008: (i) Üye Devletlerden ayrı bir tüzel kişiliği olan uluslararası bir kuruluşun iç hukuk düzeni içinde ortaya çıkan ve (ii) bu Devletlerin doğrudan veya dolaylı olarak müdahil olmadığı bir uyuşmazlık bağlamında Devletin Sözleşme kapsamında sorumluluğu söz konusu değildir.

Kabul Edilebilirlik Koşulları

- *Confederation Française Democratique du Travail/Avrupa Toplulukları*, Komisyon kararı, 1978: Sözleşme'ye taraf olmayan Avrupa Topluluklarına karşı yapılan başvuruların kişi bakımından kabul edilemez olması.

Eşdeğer Koruma

- *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi/İrlanda* [BD], 2005:
 - Temel haklar konusunda AB hukuku ve Sözleşme ile sağlanan koruma arasında eşdeğerlik tespit edilmiştir.
 - Bu doğrultuda, üye Devletlerin ikincil mevzuat uygulamalarının Sözleşme ile uyumlu olduğu varsayılır (*Bosphorus karinesi*).

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcı değildir.

Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

- Uyum varsayımının uygulanması iki koşula tabidir: ulusal makamların herhangi bir takdir yetkisinin bulunmaması ve AB hukukunca öngörülen denetim mekanizmasının tam kapasiteyle kullanılması.
- Bu varsayım, Sözleşme kapsamındaki haklara ilişkin korumanın açıkça yetersiz olduğu durumlarda olay bazında çürütülebilir. Bu durumda, uluslararası iş birliğiyle sağlanacak menfaat, Sözleşme'nin Avrupa kamu düzeninin anayasal bir aracı olarak oynadığı rol karşısında ikinci plana düşmektedir.
- *Michaud/Fransa*, 2012: *Bosphorus* karinesi, AB hukukunca öngörülen denetim mekanizmasının tam kapasiteyle kullanılmadığı durumlarda uygulanmaz (bu davada ilgili ABAD içtihadı bulunmamaktadır).
- *Boivin/Avrupa Konseyi üyesi 34 Devlet* (k.k.), 2008: Sözleşme kapsamındaki hakların korunması ile bir uluslararası örgütün (bu davada Uluslararası Çalışma Örgütü - ILO) hukuki düzeni kapsamındaki hakların korunması arasında "eşdeğerlik" tespit edilemezse, *Bosphorus* karinesi uygulanmaz ve Mahkeme söz konusu davada bu karinenin çürütülüp çürütülmeyeceğini incelemek zorunda değildir.
- *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A./Hollanda* (k.k.), 2009:
 - *Bosphorus* karinesinin, bir üye Devletin müdahalesi sonucu AB hukuk sistemi çerçevesinde izlenen prosedürlere uygulanabilirliği (bu davada ABAD tarafından ön karar verilmesi yönünde bir talep).
 - Sözleşme kapsamındaki haklara ilişkin korumanın açıkça yetersiz olduğu durumlarda karinenin çürütülmesi.
- *Ilias ve Ahmed/Macaristan* [BD], 2019:
 - *Bosphorus* karinesi, Ortak Avrupa İltica Sistemini düzenleyen yönergelerin uygulanmasında Devlete takdir yetkisi tanındığı durumlarda uygulanamaz.
 - Devletlere, uluslararası koruma taleplerinin esasına ilişkin bir inceleme yapmaktan kaçınma ve bunun yerine başka bir ülkenin söz konusu talepleri esaslanıncı inceleyeceğinin veya sığınmacıya koruma sağlayacağına makul bir şekilde varsayılabilirliği durumlarda belirleme imkânı tanıyan 2013/32/EU sayılı Yönerge'nin² 33, 38 ve 43. maddelerine dayalı ulusal tedbirlerin, Sözleşme'nin 3 ve 5. maddelerine uygunluğunun değerlendirilmesi.
 - Macaristan'ın Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal etmesi (Başvuranların 3. maddeye aykırı muamele görme riski konusunda Devletin usul yükümlülüğü). Bir sığınmacıyı, başvurusunun esasını incelemeden üçüncü bir aracı ülkeye göndermek isteyen herhangi bir Devlet, sığınmacının ilgili üçüncü ülkede, kendisini geri göndermeye karşı koruyan uygun bir iltica prosedürüne erişim sağlayamama şeklinde gerçek bir riskin bulunup bulunmadığını ayrıntılı olarak incelemekle yükümlüdür.

Karşılıklı Tanıma (genel olarak)

- *Avotins/Letonya* [BD], 2016:
 - Eşdeğer koruma durumunda, *Bosphorus* karinesinin uygulanmasına ilişkin koşulların yeniden teyit edilmesi.
 - Karşılıklı tanıma mekanizmalarının ulusal mahkemeler tarafından otomatik ve mekanik bir şekilde uygulanmasının yasaklanması.
 - Karşılıklı tanıma mekanizmasının etkisi nedeniyle Sözleşme kapsamındaki bir hakka ilişkin korumanın açıkça yetersiz olduğu ve AB hukuku kapsamında bir başvuru yolu bulunmadığı durumlarda, ulusal mahkemeler, ilgili şikâyeti Sözleşme kapsamında incelemekten kaçınmaz.

² Uluslararası koruma sağlanması ve bu korumanın kaldırılmasına ilişkin ortak prosedürleri düzenleyen 26 Haziran 2013 tarihli ve 2013/32/EU Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Yönergesi.

Avrupa Tutuklama Emri

- *Pirozzi/Belçika*, 2018:
 - AB hukuk kurallarının Sözleşme ile uyumlu bir şekilde yorumlanması ve uygulanması konusunda ulusal makamların Sözleşme kapsamındaki yükümlülüğü.
 - Avrupa tutuklama emrinin çıkarıldığı Devlette Sözleşme kapsamındaki haklar bakımından açıkça yetersiz koruma sağlanacağı durumlarda, bu emri yerine getirmeyi reddetmeleri konusunda ulusal makamların Sözleşme kapsamındaki yükümlülüğü.
- *Romeo Castano/Belçika*, 2019:
 - Bir cinayet zanlısının Avrupa tutuklama emri kapsamında gönderilmesinin reddedilmesi, *Güzelyurtlu* içtihadı anlamında (2. maddenin usul boyutu), ilgili Devletlerin cinayetin koşullarını aydınlatmak ve failleri adalete teslim etmek amacıyla birbirleriyle etkili bir şekilde iş birliği yapma yükümlülüğünün ihlaline yol açabilir.
 - Bu iş birliği yükümlülüğü, emri infaz eden Devletin ulusal makamlarını, ilgili kişinin gönderilmesi halinde kötü muamele riskiyle karşı karşıya kalmamasını sağlama yükümlülüğünden kurtarmaz (3. madde).
 - Avrupa tutuklama emrinin, çıkarıldığı Devlette Sözleşme kapsamında güvence altına alınan bir hakkı ihlal etme riskinin bulunması nedeniyle infazının reddedilmesi, yeterli ve güncel bir olgusal temele dayanmalıdır.
- *Bivolaru ve Moldovan/Fransa*, 2021:
 - AB üyesi Devletlerin, AB hukuk kurallarını Sözleşme ile uyumlu bir şekilde yorumlama ve uygulama yükümlülüğü.
 - Avrupa tutuklama emrinin, çıkarıldığı Devlette bireyin kötü muamele görme riski bulunduğu dair yeterli olgusal temele rağmen infaz edilmesi halinde Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali.

“Dublin II” Tüzüğü³

- *M.S.S./Belçika ve Yunanistan* [BD], 2011:
 - Devletin "Dublin II" Tüzüğü'nü uygularken takdir yetkisine sahip olduğu durumlarda *Bosphorus* karinesi uygulanamaz.
 - Dublin II" Tüzüğü kapsamında bir gönderme işleminin gerçekleştirilmesi durumunda, 3. maddenin (tutukluluk koşulları ve yaşam koşulları) ve 13. maddenin (iltica prosedüründeki eksiklikler ve zincirleme geri gönderme işlemine maruz kalma riski) ihlali riski.
- *Tarakhel/İsviçre* [BD], 2014:
 - Sığınmacıların ilk varış ülkesine geri gönderildikleri durumlarda, bu ülkedeki kabul sistemiyle ilgili durum nedeniyle 3. maddenin ihlali.
 - Varış yerindeki özel kabul tesisine ilişkin ayrıntılı ve güvenilir bilginin bulunmaması.
 - Başvuranların çocukların küçük yaşına uygun şekilde destekleneceğine ve ailenin bir arada tutulacağına dair bireysel güvencelerin bulunmaması.
- *A.M.E./Hollanda* (k.k.), 2015: Başvuru kabul edilemez bulunmuştur. Zira başvuranın "Dublin II" Tüzüğü kapsamında Avrupa Birliği içindeki ilk varış ülkesine geri gönderilmesinin, maddi, fiziksel veya psikolojik açıdan, 3. madde kapsamında değerlendirilecek ölçüde gerçek ve yakın bir zorluk riski oluşturduğunu ortaya koyacak herhangi bir unsur tespit edilememiştir.

Çocuk Kaçırma

- *Sneersone ve Kampanella/İtalya*, 2011:

³ Üçüncü ülke vatandaşı tarafından Üye Devletlerden birinde yapılan iltica başvurusunu incelemekten sorumlu Üye Devletin belirlenmesine yönelik kriterleri ve mekanizmaları düzenleyen 18 Şubat 2003 tarihli ve 343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü (EC).

- 1980 tarihli Lahey Sözleşmesi'nde öngörülen, kaçırılan çocukların iadesine ilişkin mekanizmaların otomatik olarak uygulanmasının yasaklanması⁴.
- Ulusal mahkemelerin, özellikle her bireyin üstün yararını, ailenin tümünün durumunu ve bir dizi olgusal, duygusal, psikolojik, maddi ve tıbbi faktörü dikkate alarak, çocuğun iade koşullarını somut bir yaklaşımla derinlemesine inceleme yükümlülüğü.
- Böyle derinlemesine bir inceleme sonucunda, çocuğun iadesinin onun üstün yararına aykırı olacak şekilde ciddi bir risk taşıdığına ortaya konulması durumunda, Lahey Sözleşmesi veya "Brüksel II (mükerrer)" Tüzüğü⁵ kapsamındaki yükümlülüğün yerine getirilmesi, 8. maddenin ihlaline neden olacaktır.
- *Royer/Macaristan*, 2018:
 - Ulusal mahkemelerin çocuğun iade koşullarını somut bir şekilde inceleme yükümlülüğü.
 - Brüksel II (mükerrer) Tüzüğü'nün 11. maddesinin 8. fıkrası uyarınca oluşturulan karşılıklı tanıma mekanizmasının otomatik olarak uygulanmasının yasaklanması.
 - Çocuğun temel haklarının ihlal edilmesi hususunda ciddi bir riskin bulunduğu hallerde, yeterli güvenceler sağlanmadıkça ve bilinen bir risk durumunda çocuğun olağan ikamet ettiği Devlet tarafından somut koruma tedbirleri alınmadıkça, çocuğun iadesine 8. madde uyarınca imkân tanınmamaktadır.

Ön Kararlar

- *Ullens de Schooten ve Rezabek/Belçika*, 2011:
 - Sözleşme, yerel bir mahkemenin davayı başka bir makama ön karar verilmesi amacıyla havale etmesi gibi bir hakkı güvence altına almamaktadır.
 - Yerel mahkemelerin, davanın taraflarından birinin talebi üzerine bir konuyu ön karar verilmesi amacıyla havale etmeyi reddederken 6. madde uyarınca gerekçe gösterme yükümlülüğü.
 - Kararlarına karşı iç hukukta herhangi bir itiraz yolu bulunmayan yerel mahkemelerin, ABAD içtihadında (*Cilfit*⁶) öngörülen istisnalar ışığında, söz konusu divandan ön karar talebinde bulunmayı reddederken gerekçe gösterme yükümlülüğü.
 - AİHM, ret gerekçelerinin AB hukuku ile uyumlu olup olmadığını değil, yalnızca bu gerekçelerin ABAD'nin *Cilfit* içtihadına dayanıp dayanmadığını inceler.
- *Dhahbi/İtalya*, 2014:
 - Kararlarına karşı iç hukukta herhangi bir itiraz yolu bulunmayan yerel mahkemelerin, ABAD içtihadında öngörülen istisnalar ışığında, söz konusu divandan ön karar talebinde bulunmayı reddederken gerekçe gösterme yükümlülüğü.
 - Bu davada, ABAD'den ön karar talebinde bulunmayı reddetme gerekçesi açıklanmamıştır.
- *Baydar/Hollanda*, 2018: Bir şikâyetin, ilk olarak ABAD'ye havale edilmesi talebi açıkça ele alınmadan, özet gerekçelerle reddinin kabul edilmesi.
- *Sanofi Pasteur/Fransa*, 2020: Yerel mahkemelerin, davanın koşulları çerçevesinde, ABAD'nin *Cilfit* kararında belirtilen üç durumdan birine açıkça atıfta bulunma yükümlülüğü. Bu yükümlülük, ön karar talebinin, iç hukukun gerekliliklerine uygun olarak açık ve net bir şekilde ifade edilmiş olması ve temyiz başvurusunun kabul edilemez olduğu veya tartışılabilir gerekçelerinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmemiş olması durumunda geçerlidir.
- *Georgiou/Yunanistan*, 2023: Yargılamanın yenilenmesine yönelik tavsiye, davalı Devletin en üst mahkemesinin, gerekçe göstermeksizin ön karar talebinde bulunmayı reddetmesiyle sonuçlanmıştır.

⁴ 25 Ekim 1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine İlişkin Sözleşme.

⁵ Evlilik ve ebeveyn sorumluluğuna ilişkin konularda yargı yetkisini, kararların tanınmasını ve uygulanmasını düzenleyen ve 1347/2000 sayılı Tüzüğü yürürlükten kaldıran 27 Kasım 2003 tarihli ve 2201/2003 sayılı Konsey Tüzüğü.

⁶ 6 Ekim 1982 tarihli Avrupa Toplulukları Adalet Divanı kararı, *CILFIT ve Diğerleri*, 283/81, EU:C:1982:335.

Bariz Maddi Hata

- [Spasov/Romanya, 2022:](#)
 - Ulusal mahkemelerin AB hukukunun yanlış şekilde yorumuna ve açıkça bu hukukla çelişen iç hukuk hükümlerine dayanarak başvuran hakkında mahkûmiyet kararı vermeleri sonucunda bariz bir maddi hata yapmaları nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlali.
 - Avrupa Komisyonu tarafından yapılan iç hukukun AB hukuku ile bağdaşmadığı yönündeki bir tespite dayalı ihlal.

Ek Atıflar

İçtihat rehberleri:

- [Mahkeme İctihadında Avrupa Birliği Hukukuna İlişkin Rehber](#)

Diğer ana temalar:

- [ABAD'ye Ön Başvuruda Bulunulmasının Ret Gerekçelerini Gösterme Yükümlülüğü](#)

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

- *X ve X./Federal Almanya Cumhuriyeti*, no. 235/56, 10 Haziran 1958 tarihli Komisyon kararı, Yıllık No. 2 (6. maddenin 1. fıkrası: kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Confederation Française Democratique du Travail/Avrupa Toplulukları*, no. 8030/77, 10 Temmuz 1978 tarihli Komisyon kararı, Kararlar ve Derlemeler 13 (11, 13 ve 14. maddeler: kabul edilemez – kişi bakımından uyumsuzluk);
- *Tete/Fransa*, no. 11123/84, 9 Aralık 1987 tarihli Komisyon kararı, Kararlar ve Derlemeler 54 (1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi, 13 ve 14. maddeler: kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Cantoni/Fransa* [BD], no. 17862/91, AİHM 1996-V (7. maddenin ihlali yok);
- *Matthews /Birleşik Krallık* [BD], no. 24833/94, AİHM 1999-I (1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin ihlali yok)
- *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi/İrlanda* [BD], no. 45036/98, AİHM 2005-VI (1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali yok);
- *Boivin/Avrupa Konseyi üyesi 34 Devlet* (k.k.), no. 73250/01, AİHM 2008 (6 § 1, 13 et 14: kabul edilemez – kişi bakımından uyumsuzluk);
- *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A./Hollanda* (k.k.), no. 13645/05, AİHM 2009 (6. maddenin 1. fıkrası: kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *M.S.S./Belçika ve Yunanistan* [BD], no. 30696/09, AİHM 2011 (3. maddenin ve bu maddeyle birlikte 13. maddenin ihlali);
- *Sneersonne ve Campanella/İtalya*, no. 14737/09, 12 Temmuz 2011 (birinci başvuran yönünden 8. maddenin ihlali; ikinci başvuran yönünden 8. maddenin ihlali yok);
- *Ullens de Schooten ve Rezabek/Belçika*, no. 3989/07 ve 38353/07, 20 Eylül 2011 (6. maddenin 1. fıkrasının ihlali yok);
- *Michaud/Fransa* , no. 12323/11, AİHM 2012 (8. maddenin ihlali yok);
- *Dhahbi/İtalya*, no. 17120/09, 8 Nisan 2014 (6. maddenin 1. fıkrasının ve 8. madde ile birlikte 14. maddenin ihlali yok)
- *Tarakhel/İsviçre* [BD], no. 29217/12, AİHM 2014 (alıntılar) (3. maddenin ihlali);
- *A.M.E./Hollanda* (k.k.), no. 51428/10, 13 Ocak 2015 (3. madde: kabul edilemez – açıkça dayanaktan yoksun);
- *Avotins/Letonya* [BD], no. 17502/07, 23 Mayıs 2016 (6. maddenin 1. fıkrasının ihlali yok);
- *Royer/Macaristan*, no. 9114/16, 6 Mart 2018 (8. maddenin ihlali yok);
- *Pirozzi/Belçika*, no. 21055/11, 17 Nisan 2018 (5. maddenin 1. fıkrasının ve 6. maddenin 1. fıkrasının ihlali yok);
- *Baydar/Hollanda*, no. 55385/14, 24 Nisan 2018 (6. maddenin 1. fıkrasının ihlali yok);
- *Romeo Castano/Belçika*, no. 8351/17, 9 Temmuz 2019 (2. maddenin (usul) ihlali);
- *Ilias ve Ahmed/Macaristan* [BD], no. 47287/15, 21 Kasım 2019 (3. maddenin ihlali);
- *Sanofi Pasteur/Fransa*, no. 25137/16, 13 Şubat 2020 (6. maddenin 1. fıkrasının ihlali);
- *Bivolaru ve Moldovan/Fransa*, no. 40324/16 ve 12623/17, 25 Mart 2021 (3. maddenin ihlali);
- *Spasov/Romanya* , no. 27122/14, 6 Aralık 2022 (6. maddenin 1. fıkrasının ve 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali);
- *Georgiou/Yunanistan*, no. 57378/18, 14 Mart 2023 (6. maddenin 1. fıkrasının ihlali).